

Taalgerichte lessenserie geschiedenis

Riek van Rijswijk, Grafisch Lyceum, Rotterdam

Riek van Rijswijk is docent beeldende vorming en kunstgeschiedenis en remedial teacher aan het Grafisch Lyceum in Rotterdam. Ze geeft ook steunlessen, waarbij ze gestart is met het werken met eigen boeken van de leerlingen: de leerlingen in de steunlessen bepalen zelf welke boeken gekozen worden. Omdat de steunlessen alleen te weinig resultaat opleveren is ze via de volgende stappen gestart met een geschiedenisproject:

1. Keuze van een thema (over steden in de Middeleeuwen in de omgeving);
2. Bepalen welke leerstof er in elk geval in moet (in overleg met de geschiedenisdocent);
3. Bepalen hoe je de leerstof wilt behandelen (met activerende werkvormen).

De lesmethode wordt ervaren als moeilijk. Daarom zijn er zes lessen gemaakt ter vervanging van het hoofdstuk 'Leven in een stad', die in totaal 12 lessen in beslag genomen hebben. Dat komt doordat de samenwerkend-leerwerkvormen geïntroduceerd moesten worden. Ten opzichte van de tot nu toe gehanteerde aanpak, wijkt de lessenserie af door:

- Extra luisteropdrachten;
- Een invulstappenplan 'Om teksten te lezen die je moet leren' (zie afbeelding 8);
- Extra aandacht voor sleutelbegrippen;
- Opdrachten om zelf betekenis aan de sleutelbegrippen te geven;
- Een zelfevaluatie-formulier (zie afbeelding 9);
- Een opdracht om toetsvragen te bedenken (wat voor vragen en het formuleren van vragen);
- Een schrijfoopdracht met een schrijfkader (zie ook paragraaf 4.7);
- Een nieuwe toets (met dank aan adviezen van de SLO).

Op deze manier is geprobeerd om te voldoen aan de volgende criteria:

- de voorkennis van de leerlingen te activeren en op peil te brengen;
- ze hun voorkennis schriftelijk en gestructureerd te laten verwoorden;
- hen sámen de teksten te laten lezen;
- hen samen te laten overleggen over de betekenis van moeilijke woorden, i.c. de kernbegrippen;
- hen zelf toetsvragen te laten bedenken;
- hen te laten reflecteren op inhoudelijke kennis over het onderwerp en op de benodigde taalvaardigheid om die kennis te kunnen verwoorden;
- hen met hulp van taalspellen de stof te leren beheersen;
- de beoordeling niet pas op het eind, maar ook tussendoor een plaats te geven;
- in de eindtoets ook taalgerichte elementen op te nemen.

De docent geschiedenis heeft naast deze opdrachten ook vragen uit de lesmethode gebruikt.

De ervaringen zijn dat de leerlingen positief reageerden op de 'leuke lessen' die anders waren dan ze gewend zijn en die ze uitdagender en activerender vonden. Vooral de schrijfoopdrachten werden zeer gewaardeerd. De docent vond de toepassing van het stappenplan moeizaam.

Invulstappenplan om teksten te lezen die je moet leren

Wat weet / denk je zelf?

Wat vinden jullie samen?

<p>Verkennd lezen</p> <p>1 Schrijf de titel op: Welke deeltitels of kopjes staan er?</p> <p>Wat staat er op de plaatjes?</p> <p>Welke andersgedrukte woorden staan er?</p> <p>Waar denk je dat de tekst over gaat?</p>	
<p>2 Wat weet je zelf al van het onderwerp?</p>	
<p>3 Lees de tekst. Bij een grotere tekst lees je tot de volgende deeltitel.</p>	
<p>Precies lezen</p> <p>4 Kom je belangrijke moeilijke woorden tegen? Probeer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de zinnen om het moeilijke woord goed te lezen - te raden (kijk ook naar de plaatjes) - te kijken naar de woordopbouw - het woord op te zoeken in het woordenboek of te vragen. <p>Belangrijke, moeilijke woorden + de betekenis</p>	
<p>5 Wat ben je te weten gekomen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - over wie of wat gaat het? - waar gebeurt het? - wanneer gebeurt het? - hoe gebeurt het? - wat is belangrijk?	

Afbeelding 8: Invulstappenplan lezen

	Goed	Een beetje	Nog niet
Inhoud			
<ul style="list-style-type: none"> Ik kan 3 verschillen noemen tussen een stad in de Middeleeuwen en een stad nu. Ik kan 3 overeenkomsten noemen (dingen die hetzelfde zijn) tussen een stad in de Middeleeuwen en een stad nu. Ik kan drie redenen noemen waarom zoveel mensen in de stad gaan en gingen wonen. Ik kan drie redenen noemen waarom je in de Middeleeuwen beter niet in een stad kon wonen. Ik kan verschillen noemen tussen het leven in een agrarische-stedelijke samenleving en het leven in een landbouwsamenleving. Ik kan uitleggen wat landbouw, bevolkingsgroei, arbeidsdeling en verstedelijking met elkaar te maken hebben. Ik kan uitleggen wat je beroep in de Middeleeuwen te maken had met de rechten die je had. Ik kan mijn mening geven over de manier waarop de mensen met elkaar omgingen in de Middeleeuwen. 			
Taal			
<ul style="list-style-type: none"> Ik kan vragen maken bij een verhaal dat wordt verteld. Ik kan zelf een verhaaltje schrijven over het leven in de Middeleeuwen. Ik kan 5 stappen noemen die ik moet nemen als ik een tekst goed wil lezen. Ik kan als ik met anderen mag overleggen achter de betekenis komen van woorden die ik niet ken. Ik kan woorden opzoeken in het register. Ik kan zelf vragen bedenken die op de repetitie gesteld kunnen worden. Ik kan een stukje tekst uit het boek in eigen woorden samenvatten. 			
Begrippen			
<p>Ik kan de betekenissen van de volgende begrippen in mijn eigen woorden omschrijven:</p> <ul style="list-style-type: none"> Agrarisch-stedelijke samenleving Markt Verstedelijking Ambacht Handel Landbouwsamenleving Techniek Beroep Landbouw Productie Burgerij Aanzien Normen en waarden Voorrechten. 			

Afbeelding 9: Zelfevaluatieformulier